

Kulturní statek a jeho hodnota Význam a vývoj památkové péče

Ochrana a regenerace kulturních hodnot v území

Kulturní dědictví

▶ Definice

- ▶ Souhrn jedinečných hodnot hmotné a nehmotné povahy vzniklých historickým vývojem civilizačního procesu v podmínkách konkrétního společenského i environmentálního prostředí.
- ▶ Komplex hmotných a nehmotných prvků vzniklých postupným vývojem osídlení, tradic plynoucích z charakteru místa a na místo navázaných.

Kulturní památky

- ▶ Zákon 20/1987 Sb. o státní památkové péči
- ▶ nemovitě a movité věci, popřípadě jejich soubory:
  - ▶ a) které jsou významnými doklady historického vývoje, životního způsobu a prostředí společnosti od nejstarších dob do současnosti, jako projevy tvůrčích schopností a práce člověka z nejrůznějších oborů lidské činnosti, pro jejich hodnoty revoluční, historické, umělecké, vědecké a technické,
  - ▶
  - ▶ b) které mají přímý vztah k významným osobnostem a historickým událostem

Kulturnost

- ▶ **Kulturnost společnosti**

- ▶ Úměrná míře citlivosti využívání potenciálu prostředí
- ▶ Aniž by docházelo ke znehodnocování jeho podstaty
- ▶ Přeměna něčeho na dobro

Subjektivní hodnota

- ▶ *„Subjective value is defined as the importance which a good or a complex of goods has for the welfare of a person.“*

E. Böhm-

Bawerk

- ▶ *„Value is thus nothing inherent in goods, no property of them, nor an independent thing existing by itself. It is a judgement economizing men make about the importance of the goods at their disposal for the maintenance of their lives and well-being. Hence value does not exist outside the consciousness of men“*

Carl Menger

Památka a kulturní dědictví

▶ Památky záměrné

- ▶ vytvořeno s cílem zachovat ve vědomí dalších generací jednotlivé skutky či osudy

▶ Památky nezáměrné

- ▶ vznikaly za účelem uspokojení praktických potřeb jedné či několika málo generací

▶ Památka - subjektivní úsudek nás a naší doby

Ekonomie kultury

- ▶ Kultura součástí veřejného sektoru
- ▶ Efektivnost veřejných prostředků v kulturním odvětví?
- ▶ Veřejné výdaje, je legitimní pro uchování kulturních hodnot?
- ▶ Kulturní statky jsou vlastně veřejné statky. Vyvíjí pozitivní externality.

Teorie hodnoty netržních statků

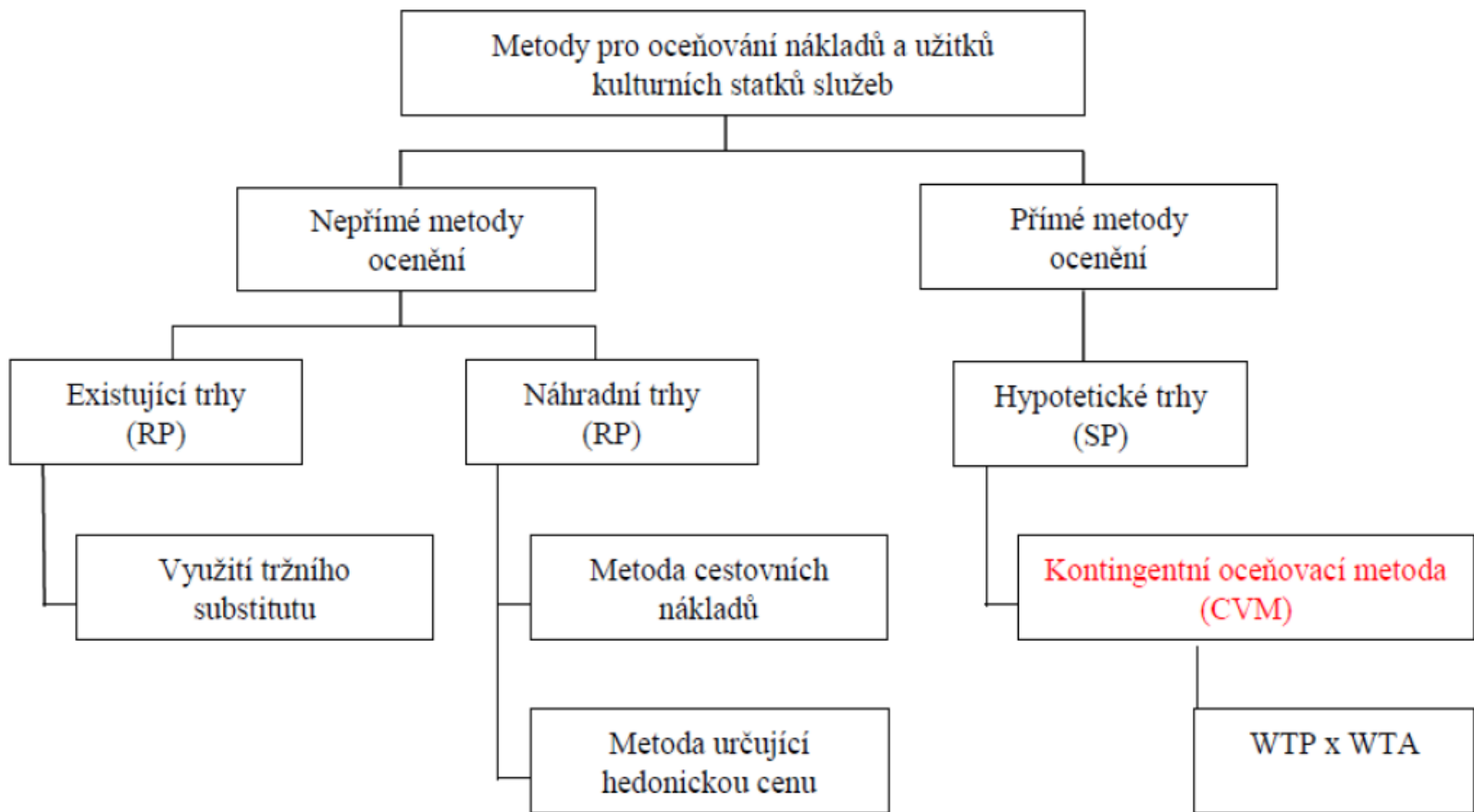

▶ Pohledy

- ▶ užší výnosově-nákladový přístup
  - ▶ výnosy a náklady spojené se spotřebou zboží a služeb mohou být brány v úvahu
  - ▶ kolik stojí náhrada jednotlivých služeb?
  - ▶ Kolik služba vynáší?
- ▶ přístup kontingentního hodnocení
  - ▶ zájmy všech jedinců společnosti zakomponovány do procesu společenského rozhodování (Kopp, Aldred)
  - ▶ Informace z hypotetických trhů
  - ▶ Respondenti se podněcují, aby zveřejnili svoje preference
  - ▶ Ochota platit, ochota přijímat kompenzace (WTA, WTP)

Počátky památkové péče

- ▶ Moderní kult památek – jeho podstata a vývoj
  - ▶ 1903
  - ▶ Alois Riegl (zakladatel historie umění jako samostatné vědecké disciplíny. Byl jedním z nejvlivnějších odborníků na formální analýzu uměleckých děl.)
  - ▶ -> návrh rakouského památkového zákona

- ▶ Max Dvořák
  - ▶ 1916
  - ▶ Katechismus památkové péče
  - ▶ Vídeň 1916

Hodnota kulturních památek

▶ **Ekonomie**

- ▶ rakouská škola ekonomického myšlení

- ▶ užitná hodnota - přímé uspokojení

(naší potřeby prostřednictvím daného statku)

- ▶ směnná hodnota - nepřímé uspokojení

▶ **Dějiny umění a památková péče**

- ▶ vídeňská škola dějin umění (Alois Riegl)

- ▶ subjektivně-užitečnostní přístup

Památka historická vs. umělecká

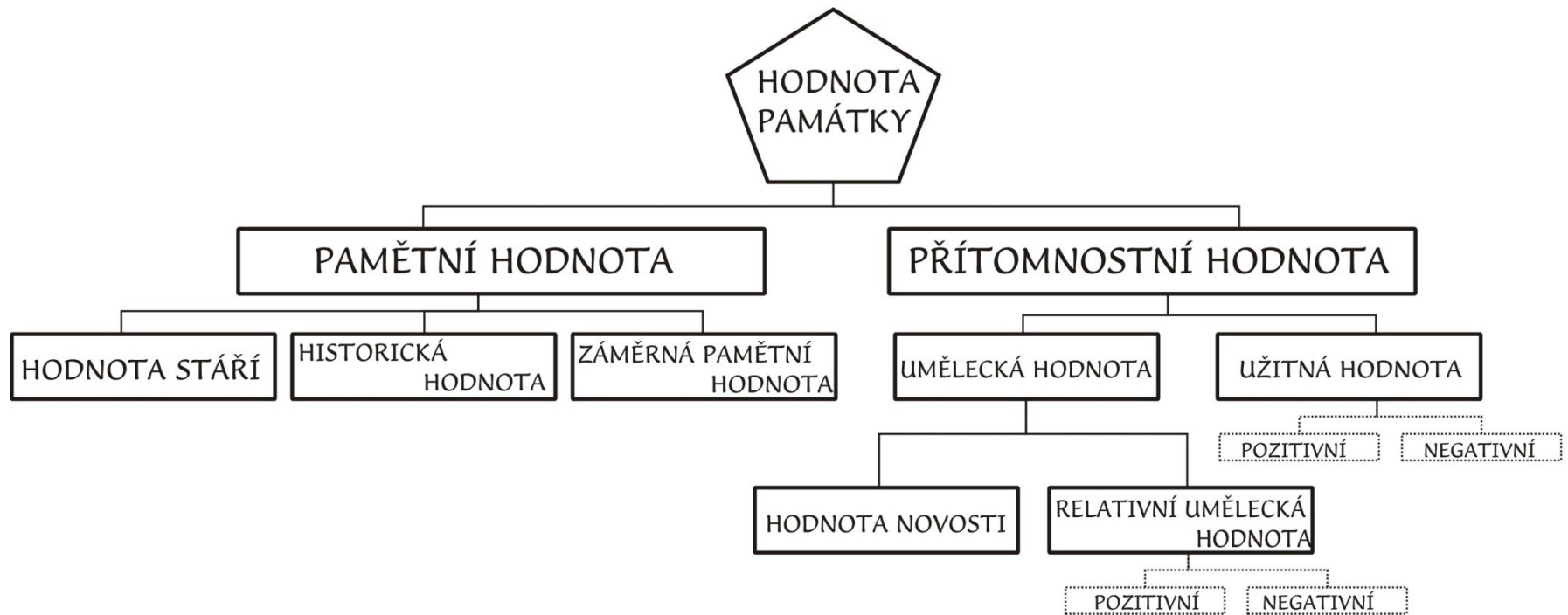

- ▶ každá umělecká památka je zároveň historická a každá historická památka je zároveň umělecká (Riegl, Moderní kult památek)
- ▶ uměleckohistorická hodnota
- ▶ čistě umělecká hodnota
  - ▶ nezávislá na historickém vývoji
  - ▶ subjektivní (do 19. století platila teze, že existuje umělecký kánon, jeden absolutně platný objektivní umělecký ideál)

Schéma celkové hodnoty statku kulturního dědictví dle A. Riegla

---

Rozdělte objekty podle jejich převažující hodnoty

Rieglova hodnota památky

▶ pamětní hodnota

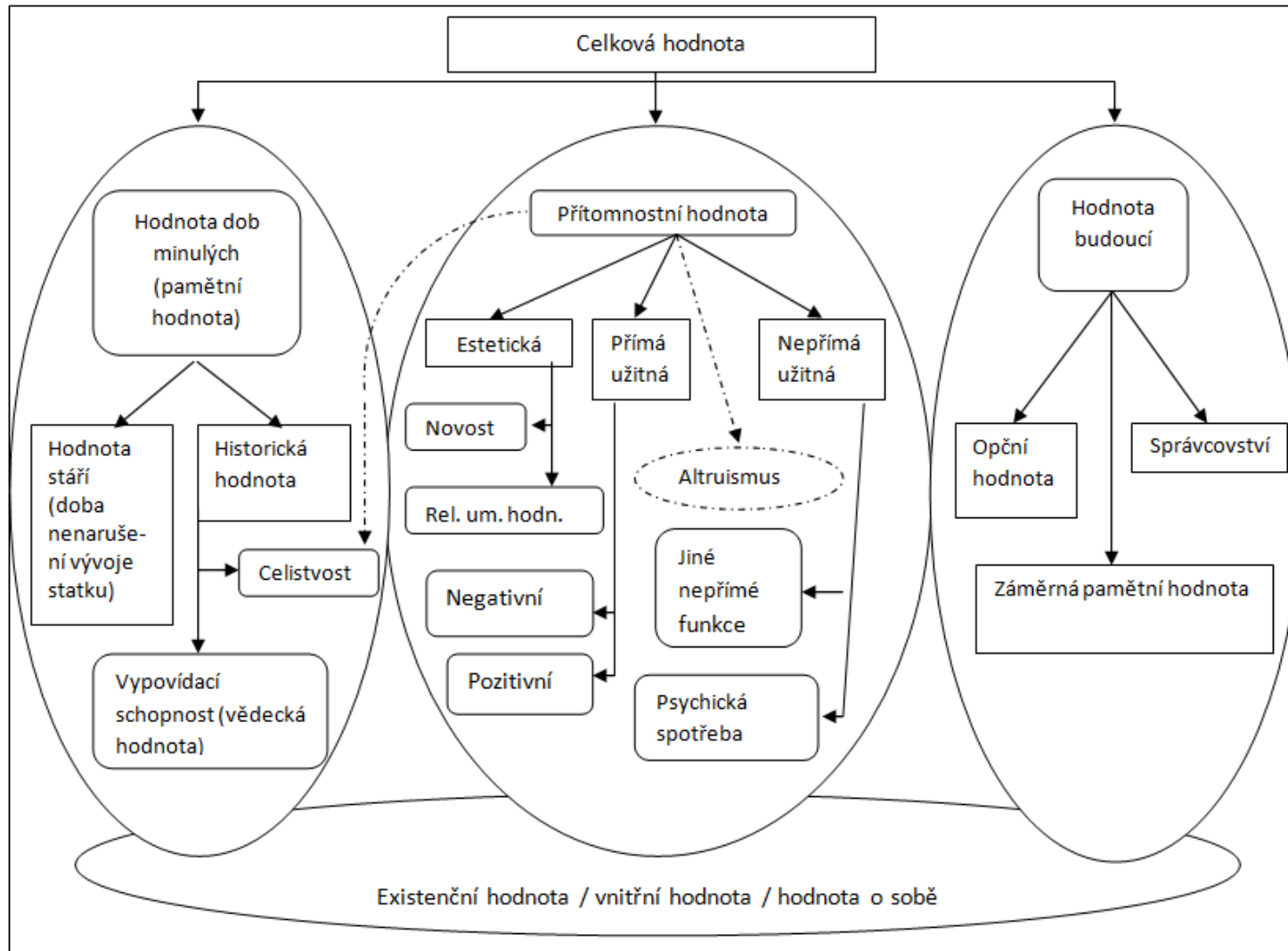
- ▶ hodnota stáří – nesoučasnost, stáří památky
- ▶ hodnota historická - celistvost
  - ▶ údaje, které nám památka o době svého vzniku sděluje
- ▶ záměrná pamětní hodnota (pomníky, pamětní desky, místa)

▶ přítomnostní hodnota

- ▶ vychází z potřeb přítomnosti (uspokojuje i potřeby současného člověka)
  - ▶ smyslové potřeby – užitná hodnota, dodnes se např. budova využívá
  - ▶ duchovní potřeby – umělecká hodnota
    - hodnota novosti (hodnotné, protože je něco nového)
    - relativní umělecká hodnota (v době vzniku naráželo na odpor, dnes má hodnotu)

Koncepce hodnoty zohledňující hledisko času

Zapojení jednotlivců do památkové péče

- ▶ jednatel v rámci tržního mechanismu
- ▶ kolektivní akce lidí bez nároku na odměnu
- ▶ organizace památkové péče

- ▶ pozorovatel
- ▶ vlastník

Předpoklady efektivní ochrany památky

- ▶ Vlastník ochranu zajišťovat

- ▶ může

- ▶ hospodářské hledisko – tržní mechanismus

a

- ▶ chce

- ▶ motivační hledisko – netržní a nestátní instituce

nebo

- ▶ musí

- ▶ právní hledisko – legislativní rámec

Vlastnictví

▶ Typy

- ▶ Soukromé
- ▶ Veřejné
  - ▶ Státní
  - ▶ Samosprávné
- ▶ Společenské

▶ Stupně

- ▶ Usus
  - ▶ právo užívat danou věc
- ▶ Usus fructus
  - ▶ právo užívat danou věc i užívat plody, které přináší
- ▶ Abusus
  - ▶ vlastník může věc prodat, darovat, opustit či zničit

Motivace

- ▶ *Žádný příkaz, žádný zákon, žádný trest a byť nejlépe a nejostřeji byl k veřejnosti pronesen, nepomůže ochrániti ani stébla trávy v pažitě, není-li především v lidech samých oněch citů, jež působí, že člověk v úctě zastaví svou hrabivost a své osobní zájmy u pomníků minulosti.“*

Josef Švehla, Ochrana památek, 1924

Mikroekonomická ohrožení památek

- ▶ nedostatečná poptávka po tomto druhu bydlení
  - ▶ chátrání nebo využívání nevhodným způsobem
- ▶ vlastník nepocituje užitek a nechce platit zvýšené náklady na památkově vhodné opravy
  - ▶ nechává dům chátrat či jej opravuje zcela nevhodným způsobem
  - ▶ preferuje vlastní potřeby a provádí nevratné změny, které kulturně-historickou hodnotu snižují či zcela ničí
- ▶ majitel preferuje novostavbu, která lépe vyhovuje jeho potřebám
  - ▶ rozhodne se pro demolici staré budovy

Vnímání kulturních hodnot

- ▶ Turista
- ▶ Zdánlivě nezúčastněný divák
- ▶ Odborník
- ▶ Památkář

---

www.bit.ly/nid8902

Dekuji za pozornost
z.silhan@mail.muni.cz

